

Élvezületések és termékenység, 2012

A tartalomból

- 1 Összefoglaló
- 1 Életkor szerinti jellemzők
- 1 Családi állapot szerinti változások
- 1 Az anya iskolai végzettsége és az élvezületési sorrend összefüggései
- 2 Területi különbségek
- 3 Termékenység a népszámlálás adatainak tükrében

Összefoglaló

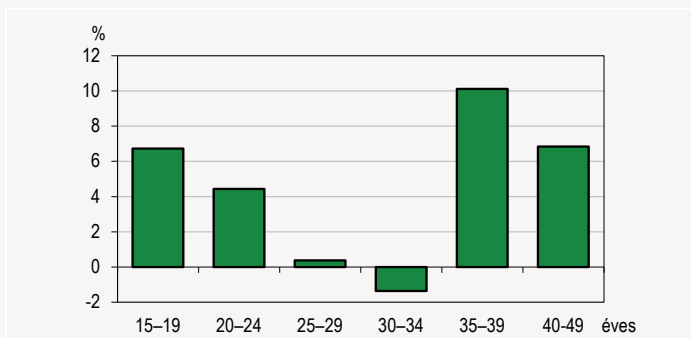
2012-ben 90 269 gyermek született Magyarországon, ami 2,5 százalékos emelkedést jelentett a 2011. évi, a hivatalos statisztika története során mért legalacsonyabb értékhez képest. Jelen kiadvány a változások társadalmi és területi differenciáltságáról kíván tájékoztatást adni. A témában releváns adatok közül az élvezületések havi ingadozása, az anyák életkora, családi állapota, iskolai végzettsége és gyermekük születési sorrendje szerinti különbségek kerülnek bemutatásra.

Életkor szerinti jellemzők

A születések demográfiai jellemzői közül kiemelt szerepe van a gyermekvállalás életkor szerinti alakulásának. Bár az anyaságot – összhangban a nemzetközi trendekkel – a nők egyre később vállalják, nálunk ez egyben kevesebb gyermek világra hozását is jelenti. Az ezer megfelelő korú nőre vetített születésszám szerint évtizedeken keresztül a 20–24 éves anyák vállaltak legnagyobb arányban gyermeket, az 1990-es évek közepétől már a 25–29 évesek termékenysége dominált, majd 2010-től a 30-as éveik elején járó anyák hoztak világra leggyakrabban gyermeket. 1990-ben az éves születésszám ötödét, 2000-ben negyedét tették ki a 30 éves és idősebb anyák gyermekei. 2010-ben fordult elő először, hogy az élvezületések több mint fele a 30 éves és ennél idősebb nőktől származott, ez az arány 2012-ben már 54 százalékra emelkedett.

1. ábra

Élvezületések számának változása az anya korcsoportja szerint, 2012 (2011=100%)

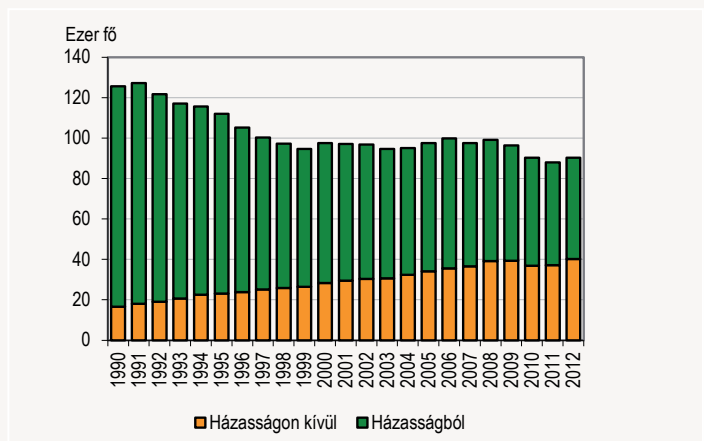
A termékeny korú női népességre vetített születésszám¹⁾ 2012-ben az előző évhez képest a nők valamennyi korcsoportjában emelkedést jelzett. Az emelkedés legnagyobb a 20 év alatti és a 35 éven felüli anyák körében: ezen belül a tizenéveseknél 6,7, a 35 éven felüli korosztályokban átlagosan 9,6 százalékos. A 20–29 év közötti anyák elmúlt két évtizedben tapasztalt csökkenő gyermekvállalási hajlandósága megállt, és 2012-ben emelkedést mutatott. A 30–34 éves anyák termékenysége 2009 óta csökkent, majd 2012-ben emelkedett. A szülési kor kitolódásával párhuzamosan a 35 éven felüli anyák termékenységének az ezredforduló óta megfigyelhető emelkedése 2012-ben is tovább folytatódott. A nők átlagos életkora az első gyermekük vállalásakor évtizedek óta emelkedik, 2012-ben viszont megtorpanás látszik.

Családi állapot szerinti változások

Több évtizedes jelenség, hogy a születésszám évenkénti ingadozása ellenére a házasságon kívül született gyermekek abszolút száma és az összes születésen belüli aránya – a 2010-es megtorpanás kivételével – folyamatosan növekedett. 2012-ben az előző évhez képest 8 százalékkal emelkedett a házasságon kívüli születések száma, és a születési többlet egésze gyakorlatilag tőlük származott. Ezzel párhuzamosan emelkedett a házasságon kívül született gyermekek aránya, a 2011. évi 42,3 százalékról 2012-ben az eddigi legmagasabb értékre, 44,5 százalékra.

2. ábra

Élvezületések száma az anya családi állapota szerint, a házasságon kívüli élvezületések aránya

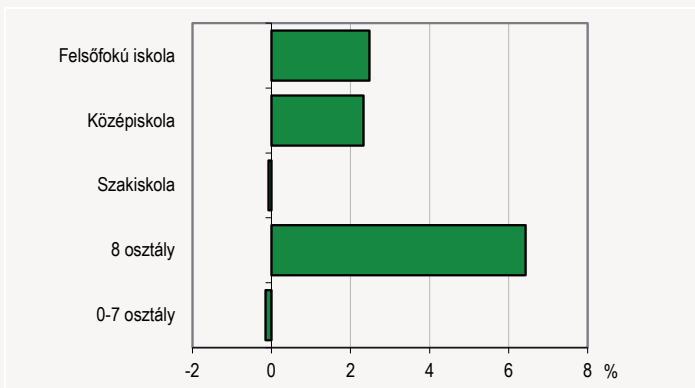
Az anya iskolai végzettsége és az élvezületési sorrend összefüggései

Az élvezületések számának legdinamikusabb növekedése a 8 osztályt végzett anyák esetében volt 2012-ben. Az érettségizett, illetve diplomával rendelkező anyák újszülöttjeinek száma 2,3–2,5 százalékkal emelkedett, ugyanakkor, a 8 osztálynál kevesebbel rendelkezők és a szakmunkásképzőt vagy szakiskolát végzettek körében minimális csökkenés érzékelhető (0,2, illetve 0,1 százalékos).

* A 2011. évi népszámlálásból továbbvezetett női népesség száma alapján. A 2012. január 1-jei 15–49 éves női népesség száma a 2011. évi népszámlálás bázisán számítva 1,3 százalékkal alacsonyabb a 2001-es bázison számítottánál.

3. ábra

Az elveszületések számának változása az anya iskolai végzettsége szerint, 2012 (2011=100%)

Ha az iskolai végzettség mellett az életkort is bevonjuk a vizsgálatba, akkor megállapítható, hogy a születésszám emelkedéséhez legnagyobb mértékben a 35–39 éves diplomás nők járultak hozzá, akik 779 gyermekkel többet hoztak világra az előző évhez képest, így az éves emelkedés 35%-a tőlük származott. Őket követi a hasonló korú, érettségivel rendelkezők 507 gyermekkel magasabb születésszáma, ami 23 százalékát teszi ki a 2012-es többletnek. Ezzel szemben a 30–34 éves érettségizettek mintegy 200 fős visszaesést mutattak, de számottevő csökkenés látszik a 25–35 év közötti szakmunkásképzőt és szakiskolát végzett anyák körében is.

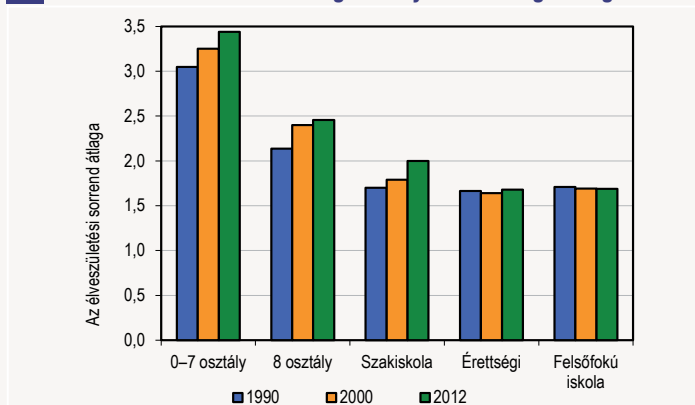
Az elveszületési sorrendet tekintve 2012-ben legnagyobb arányban a harmadikként megszülető gyermekek száma gyarapodott (5,6 százalékkal, 636 fővel). Az első és másodszületettek esetében a növekedés 2–2,3 százalék, ami 820, illetve 670 újszülött-többletet jelent. A negyedik és további szülöttek esetében az emelkedés 1,3 százalékos.

Az anya iskolai végzettség szerinti vizsgálata azt mutatja, hogy a 2012-ben gyermeket vállaló érettségizett vagy diplomás nők mintegy fele az első gyermekét hozta világra. Az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők körében minél kevésbé iskolázott az anya, annál nagyobb arányban vállal második, harmadik és többedik gyermeket.

A születési sorrend átlagának iskolai végzettség szerinti eltérései képet adnak arról, hogy milyen különbségek lehetnek a családnagyságban a nők iskolázottsága szerint. 1990-hez képest nem történt érdemi változás: a végzettség szintjének emelkedésével párhuzamosan – az érettségizettek kivételével – csökken a gyermekek születési sorrendjének átlaga. A 0–7 osztályt végzettek és az egymással közel azonos értéket képviselő diplomával vagy érettségivel rendelkezők között kétszeres a különbség, az előbbieknél 3,44, az utóbbiaknál 1,69, illetve 1,68 volt a születési sorrend átlaga. A különbséget főleg a harmadik vagy többedik gyermekek okozzák, mert arányuk az iskolai végzettség emelkedésével számottevően csökken.

4. ábra

Az elveszületési sorrend átlaga az anya iskolai végzettsége szerint

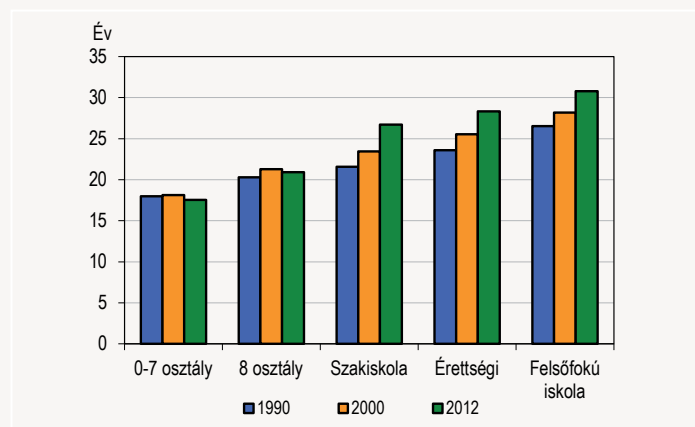

2) 2011. évi népszámlálásból továbbvezetett női népesség száma alapján számolva.

A gyermekvállalás későbbi életkorra halasztása különböző mértékben jellemző az eltérő iskolai végzettségű anyákra, és ez fontos szerepet játszik a termékenység alakulásában. 2012-ben a 8 osztálynál kevesebbet végzett anyák majdnem fél évvel korábban hozták világra első gyermeküket, mint a rendszerváltozáskor. A befejezett iskolai végzettségek mindegyikénél későbbre tolódott a gyermekvállalás. A legnagyobb mértékű emelkedés a szakmunkásképzőt vagy szakiskolát végzettek körében volt, ők több mint öt évvel később születték meg első gyermeküket. Jelentősen kitolódott az érettségivel és diplomával rendelkezők szüléskori átlagéletkora is, 4,7, illetve 4,2 évvel. 2012-ben a szakmunkásképzőt és szakiskolát végzettek már 26,7 évesen, az érettségizettek pedig 28,3 évesen vállalták az első gyermeküket. A diplomával rendelkezők átlagéletkora már 2010-ben 30 éves kor fölé emelkedett, 2012-ben pedig 30,8 év volt. Ennek eredményeként nőtt a különbség az alacsonyabb és magasabb végzettségűek életkora között az első gyermek vállalásakor. A rendszerváltozáskor 6,3, az ezredfordulón 6,9, 2012-ben pedig már 9,9 év volt a különbség a legalacsonyabb és a legmagasabb végzettséggel rendelkező nők között. A magasabb végzettségűek gyermekvállalási életkorának jelentős kitolódása fontos szerepet játszik az alacsonyabb elveszületési sorrend mutatójában is.

5. ábra

Az anya átlagos életkora az első gyermek születésekor, iskolai végzettség szerint

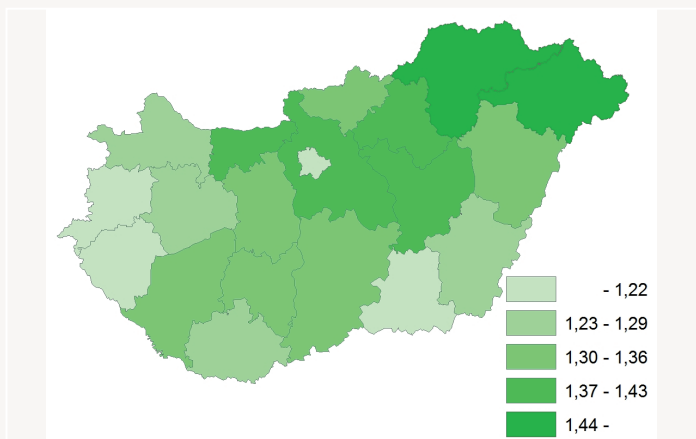
Területi különbségek

2012-ben az ország valamennyi régiójában emelkedett az elveszületések száma az előző évhez képest. Két megyében, Baranya és Zala megyében csökkent az elveszületett gyermekek száma, az előbbiben 2,9, az utóbbiban 0,7 százalékkal. A többi megyében emelkedett a születésszám, legnagyobb mértékben Vas és Tolna megyében (8,2, illetve 7,6%), valamint Komárom-Esztergom megyében (7,3%). A teljes termékenységi arányszám²⁾ (TTA) vizsgálata nem mutat lényeges változást a területi különbségek vonatkozásában 2011 és 2012 között. Továbbra is Vas, Zala és Csongrád megyében volt a legalacsonyabb a teljes termékenységi arányszám szintje, de nagyságrendileg ide sorolható a főváros is. 2011-ben a legmagasabb TTA Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, valamint Heves megyét jellemezte. 2012-ben a három legtermékenyebb megye közé Heves megye helyett Jász-Nagykun-Szolnok került be. A legmagasabb és legalacsonyabb értéket képviselő megyék között némileg csökkent a különbség egy év alatt.

A termékenységet az anya életkora szerint vizsgálva jelentősek a területi különbségek. A legalacsonyabb és legmagasabb termékenységű megyék közötti eltérés a 15–19 éves korcsoportban volt a legjelentősebb, 4,3-szeres. Szintén számottevő volt a különbség a 20–24 éves korcsoportban, ahol 2,5-szeres az eltérés, de majdnem kétszeres a 40–49 éves korcsoportban is.

6. ábra

Teljes termékenységi arányszám megyénként, 2012

Az anyák átlagéletkora tekintetében egy év alatt nem történt érdemi átrendeződés a megyék egymáshoz képesti pozíciójában. Továbbra is Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád megyében a legalacsonyabb a nők átlagos életkora az első gyermek vállalásakor, 2012-ben ezekben a megyékben a nők átlagéletkora nem éri el a 26 éves kort. Legkésőbb a Győr-Moson-Sopron, Pest és Vas megyei nők vállalták első gyermeküket, mindhárom esetben 28,8 év felett. 2011-ben és 2012-ben is Budapesten hozták világra legkésőbb az elsőszületetteket, 30 éves kor felett.

Termékenység a népszámlálás adatainak tükrében

Jelenleg csak a népszámlálás során van lehetőség arra, hogy a TTA értékét iskolai végzettség szerint is kiszámoljuk, mivel a nevezőül szolgáló női népesség életkor és iskolai végzettség szerinti összetételről csak ilyenkor vannak információink. Ez a mutató a vizsgált 2001. és 2011. év termékenységi viszonyai mellett mutatja meg az anyák várható gyermekszámát iskolai végzettség szerint. Az évtized eleji 1,32-ről 2011-re 1,31-ra mérséklődött a TTA. Egyedül a 8 vagy annál kevesebb osztályt végzetek esetében emelkedett a termékenység szintje (1,44-ről 1,70-ra). A többi iskolai végzettség esetében csökkent az arányszám, legnagyobb mértékben a szakközépiskolát és szakiskolát végzeteknél, ahol 1,48-ról 1,40-ra csökkent a TTA. 2001-ben ennél az iskolai végzettségnél volt a legmagasabb a termékenység szintje, 2011-ben pedig a legfeljebb 8 osztályt végzetek esetében. A legalacsonyabb teljes termékenységi arányszám mindkét vizsgált évben az érettségivel rendelkezőket jellemezte (1,11, illetve 1,08).

További információk, adatok (linkek):

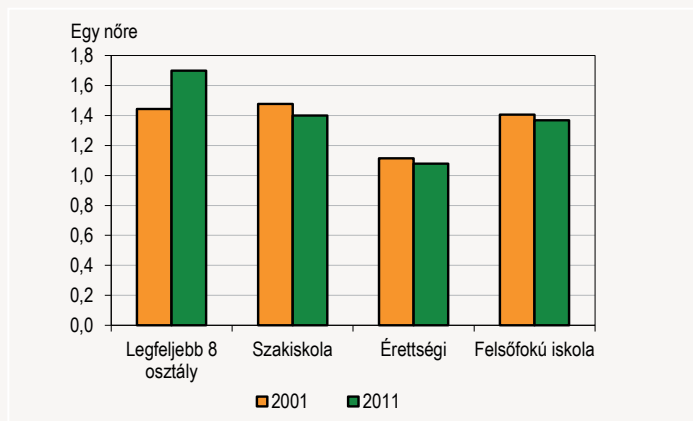
- [stADAT-táblák \(hosszú idősor\)](#)
- [stADAT-táblák \(idősoros éves, területi adatok\)](#)
- [Módszertan](#)
- www.ksh.hu

Elérhetőségek:

- gabriella.gecgy@ksh.hu
Telefon: (+36-1) 345-6558
- david.kelemen@ksh.hu
Telefon: (+36-1) 345-6852
- [Információs szolgálat](#)
Telefon: (+36-1) 345-6789

7. ábra

Teljes termékenységi arányszám az anya iskolai végzettsége szerint

A népszámlálási adatok képet adnak arról is, hogy miként alakult az élet-társi kapcsolatban élő nők termékenysége. Eszerint száz élettársi kapcsolatban élő, 15–49 éves nőre 1990-ben 162 gyermek jutott, 2001-ben már csak 121 gyermek, 2011-ben pedig lényegében ugyanannyi, 120 gyermek. A 15–49 éves élettársi kapcsolatban élő nők gyermekvállalása 2001 és 2011 között egyedül a 20–24 éves korcsoportban emelkedett, ott viszont több mint 10 százalékkal. A 20 éven aluliaknál változatlan maradt a reprodukció szintje, míg a 24 éven felüli korcsoportoknál csökkent. A legnagyobb visszaesés a 30–39 évesek esetében volt, ahol mintegy 30 százalékkal csökkent a száz nőre jutó gyermekek száma.

8. ábra

Élveszületések száma száz élettársi kapcsolatban élő, 15–49 éves nőre, az anya korcsoportja szerint

